

УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА ПІВНІЧНОГО КАВКАЗУ ЯК ОБ'ЄКТ ГОЛОДОМОРУ 1932–1933 РОКІВ

Зібрані й вивчені впродовж багатьох років архівні документи й матеріали свідчать про застосування в СРСР щодо українців комбінації злочинних дій із метою знищення значної частини спільноти та асиміляції. Комуністичний режим у СРСР не мав наміру (з міркувань економічної доцільності) фізично знищити всіх українців Кубані – він планував виморити голодом найактивнішу їх частину і зросійщити решту з метою руйнації їхньої спільноти й остаточного вирішення українського питання Кубані та Північного Кавказу.

Українське населення Північного Кавказу являло собою класичну іреденту¹ (як суцільна українська етнічна територія, прилегла до кордонів УСРР²) і автоматично становило потенційну небезпеку для збереження усталених від 20-х років кордонів РСФРР. Особливу загрозу для цілісності Росії українство Північного Кавказу становило з двох причин: з урахуванням усієї попередньої етнодемографічної історії кубанського українства та його суспільно-політичної активності, а також з огляду на стрімкі процеси національно-культурного відродження українства Північного Кавказу під впливом політики коренізації. Так, від другої половини XIX ст.

¹ Іредентою у сучасній політичній та правовій доктрині визнаються етнічні меншини, які заселяють територію, суміжну з їхньою «материнською» державою (державою, де домінують їхні співвітчизники, спільного з ними етнічного походження). Див.: Мендикулова Г. М. Казахская диаспора и иредента: история и современность. – 2005 // <http://www.kazembassy.ru/issue/?issuelid=232>.

² До 1937 р. радянська Україна мала офіційну назву «Українська Соціалістична Радянська Республіка».

аж до 20-х рр. ХХ ст. Кубанська область відповідно до статистичних даних та оцінок дослідників була переважно українською за населенням і його мовою*. У відповіді на ультиматум більшовиків від 4 грудня 1917 р. Центральна Рада фактично визнала за Кубанню право на самовизначення¹, яке і було реалізоване восени 1917 р. зі створенням Кубанської Народної Республіки, проголошеної незалежною у січні 1918 р. Зазначене утворення виявляло стійкі й послідовні українофільські тенденції. Так, Отаман Всевеликого війська Донського П. М. Краснов станом на 1918 р. відзначав, що Кубанська рада розкололася на дві провідні течії: українську та самостійницьку, причому українці переконували кубанців цілковито увійти до складу України. Керівництво КНР (Л. Бич та М. Рябовол²) вело офіційні переговори з гетьманом Української Держави П. Скоропадським про об'єднання з Україною. Українська спільнота Кубанської республіки стрімко самоорганізовувалася та формувала власні органи влади, аж до скликання окремої Чорноморської Ради, яка висловилася за возз'єднання з Україною. При цьому кубанське українство протиставляло себе російській частині козацтва. Денікін, оцінюючи ситуацію, зазначав: ворожнеча між чорноморцями-українцями та лінійцями-росіянами могла легко спричинити цілковитий розрив та ставила на порядок денний питання щодо виокремлення зі складу Кубанського війська округів російських козаків-лінійців і приєднання їх до Терського війська³. Проте надалі з огляду на події громадянської війни – зокрема, шовіністичну політику Денікіна в ході кровопролитної війни з більшовиками, – українство в регіоні прийшло до занепаду. За даними (можливо, неповними) радянського перепису населення 1920 р., на території

* Зокрема, за картографічними працями П. Чубинського (1872), О. Ріттіха (1875), Л. Нідерле (1909–1912), Н. Дурново (1914, уточнена 1927 року) та за даними всеросійського перепису населення від 1897 р.

¹ Нота Генерального Секретаріату Раді Народних Комісарів від 4.12.1917 // Україна в ХХ столітті (1900–2000): 36. документів і матеріалів / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев та ін. – К.: Вища шк., 2000. – 351 с. – С. 43.

² Краснов П. Н. Всевеликое войско Донское // Белое дело: Избранные произведения в 16 книгах. Дон и Добровольческая армия. – М.: Голос, 1992. – 416 с. – С. 108 (http://az.lib.ru/k/krasnow_p_n/text_0130.shtml).

³ Фролов Б. Е. Национальный состав Черноморского казачьего войска (1787–1860 гг.) // Культурная жизнь Юга России. – Краснодар, 2002. – № 2. – С. 41–48 (<http://www.yuga.ru/kazaki/history/?id=4354>).

Південно-Східного краю (з 16 листопада 1924 р. – Північно-Кавказький край) радянської Росії проживало лише 11 % українців, і, зокрема, 14 % на Кубані¹. Проте подальші події українізації докорінно змінили становище. Кубанські українці дістали реальне забезпечення надзвичайно широких культурних та освітніх прав: було відкрито сотні українських шкіл, а кількість українських учнів, які навчалися в школах рідною мовою, зросло з 12 % в 1928/1929 н. р. до 80 % в 1931/1932 н. р.² Було відкрито педагогічний технікум, значний обсяг літератури видавався українською мовою, з УСРР надсилалися підручники. Ішло становлення місцевої української національної інтелігенції.

Зазначені умови національного життя сприяли відчутному збільшенню чисельності українства регіону, яке з 14 % зросло до 37 %, а на Кубані – до 41,1 % із абсолютною більшістю в окремих районах³. Втративши державно-політичну еліту за громадянської війни, переживши період інтенсивної асиміляції та опинившись поза Україною, українство Кубані проте встигло самоорганізуватися, виявити себе як спільноту та домагатись культурних прав. Про політичні права, і зокрема самовизначення, не йшлося, через позицію центральної комуністичної влади та непослідовність радянської національної політики. У Північно-Кавказькому краї існувала низка національних районів, та жоден із них не був формально українським. Чисельність і територія проживання українців, що в 1926 р. становили більшість у 37 районах Північно-Кавказького краю (і, зокрема, у 19 районах Кубані), перевищували аналогічні показники для автономних республік РСФСР і навіть для радянської Вірменії як союзної республіки, не кажучи вже про Молдавську АРСР у складі УСРР. Тож пояснити значну кількість компактно розташованих українських національних районів у РСФРР за відсутності в українців Росії власної республіки і без приєднання їх до України –

¹ Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: Історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основи, 1994. – 168 с. – С. 149.

² Кульчицький С. В. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення. – К.: Наш час, 2008. – 424 с. – С. 287–288. Цит. за: Захаров Є. Чи можна кваліфікувати Голодомор 1932–1933 років в Україні та на Кубані як геноцид? – Харків: Права людини, 2008. – 48 с. – С. 11 (www.khpg.org/index.php?id=1221206914).

³ Украинцы в мире: динамика численности и расселения. 20-е годы XVIII века – 1989 год... / В. М. Кабузан; Ин-т рос. истории РАН. – М.: Наука, 2006. – 658 с. – С. 629–631.

з позицій права було неможливо. Водночас активізація політичних вимог українства ставала незворотною: радянська Україна замість перетворення на об'єкт тяжіння західних українців Польщі, Румунії і Чехословаччини стрімко перетворювалася на П'ємонт для східних українців¹. Саме в цей час питання перегляду кордонів педалювалися народним комісаром освіти УСРР М. Скрипником: Політбюро ЦК КП(б)У з ініціативи М. Скрипника 21 травня 1927 р. ухвалило резолюцію: «Поставити питання про приєднання до України земель з більшістю українського населення, що з нею межують»². Комуністичне керівництво УСРР відповідно до принципу самовизначення націй розглядало кубанців невід'ємною частиною єдиної української спільноти. Зазначені тенденції, вочевидь, стурбували Сталіна та найвище радянське керівництво, яке зрозуміло, що єдиний прийнятний для нього спосіб вирішити питання перегляду українсько-російських кордонів і самовизначення української спільноти Північного Кавказу полягає у ліквідації спільноти.

Численні джерела не лише підтверджують штучний характер голоду як свідомо спланованого Голодомору-геноциду, а й засвідчують антиукраїнську спрямованість зазначеної безпрецедентної дії у світі каральної акції не лише в межах тодішньої УСРР, а й на Північному Кавказі. Згідно з дослідженнями Д. Білого, всі репресивні обставини – Голодомор, репресії, депортації – торкнулися передусім українських районів, у яких українці становили від 30 % (Тихорецький район) до 87 % (Темрюцький), а загалом у сільській місцевості Кубані, яка була найбільше охоплена Голодомором, українців налічувалося 66,6 %, тож відсоток українців серед жертв досягав близько 70 %³. За даними Р. Медведєва, з Кубані було депортовано населення 16 станиць загальною чисельністю 200 тис. чоловік, причому М. В. Палібін зазначає, що виселяли і колгоспників – середняків

¹ *Martin T. The Affirmative Action Empire: Nations and Nationalism in the Soviet Union, 1923–1939.* – NY: Ithaca, 2001. – 496 p.

² Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності / Гол. ред. В. М. Литвин; авт. кол.: О. Г. Аркуша, С. О. Біла, В. Ф. Верстюк та ін.; НАН України. Інститут історії України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К.: Ніка-Центр, 2008. – 988 с. – С. 525.

³ *Білий Д. Зміни у складі українського населення Кубані в 1932–33 рр.* // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Т. 2 – Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім. – 2002. – 220 с. (www.ruthenia.info/txt/donvisnt/2/index.html).

і бідняків. З огляду на це стає зрозуміло, що наплив переселенців із центральних районів Росії на ці території був набагато більшим, ніж в Україні. Якщо в Україну в 1933 р. 329 ешелонами було завезено 21 856 господарств російських колгоспників загальною чисельністю 117 149 осіб, то на Кубань тільки упродовж 1931–1932 рр. прибуло понад 500 тис. переселенців з центральної Росії, значну частину яких становили демобілізовані червоноармійці¹. За даними С. Чорного, від Голодомору на Кубані загинула приблизно половина місцевих українців².

Геноцид супроводжувався й лінгвоцидом: згортанням українізації, знищенням системи україномовної освіти, преси, книговидавництва. За свідченнями С. М. Фатейчева, були репресовані літератори В. Потапенко, Г. Доброскок, Т. Іващенко, Т. Строкун, М. Садиленко, Ю. Коржевський, М. Сало, І. Шаля, С. Грушевський та ін. – майже весь актив української письменницької інтелігенції. Декілька вцілілих письменників або емігрували у роки війни (В. Очерет-Барка, Д. Нитченко-Чуб, Н. Щербина), або ж були репресовані вже у післявоєнний час (Розумієнко)³, декотрі розпочали писати свої твори російською мовою. Було заборонено випуск двадцяти українських газет і журналів, припинено радіомовлення українською, закрито всі українські школи й виші, кадровий та учнівський склад педінституту й українського відділення робфаку теж було репресовано. Навесні і влітку 1933 р. на задвірках станичних і міських бібліотек Кубані зафіксовано масове спалення україномовної літератури⁴. Цей факт засвідчує й один із сучасників подій, згодом репресований директор Уманського (Ленінградського) педучилища І. Л. Полежаєв⁵.

¹ Полян П. Не по своей воле... История и география принудительных миграций в СССР. – М.: О. Г. И – Мемориал, 2001. – 351 с. – С. 78 (<http://memo.ru/history/deport/polyan1.htm>).

² Лавер О. Динаміка чисельності східної української діаспори в ХХ столітті та її роль в майбутньому України // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 326.

³ Екскурс в літературу Кубани (Из опыта работы учителя русского языка и литературы МОУСОШ № 68 г. Краснодара С. Н. Фатейчева) // <http://school68.kubannet.ru/index.files/Page2838.htm>.

⁴ Савка Я. Російщення Кубані – південно-східного бастиону України // Російщення України: Науково-популярний збірник / Гол. ред. Л. Полтава. – К.: Видання українського конгресового комітету Америки, ради оборони і допомоги Україні, 1992. – 408 с. – С. 214 (<http://historyso.narod.ru/>).

⁵ Чумаченко В. К. Казачья литературная Голгофа (писатели, историки и журналисты – жертвы политических репрессий) // Третьи кубанские литературно-исторические чтения. – Краснодар, 2001. – 289 с. – С. 255–267.

Одночасно відбувалося знищення української топоніміки – перейменування виселених станиць: Полтавська стала Червоноармійською, Уманська – Ленінградською¹, назви населених пунктів подавалися лише в російській транскрипції (характерно, що окремі назви залізничних станцій і понині зберегли український характер, як-от залізнична станція «Ведмидивка» у станиці Медведівській Тимашевського району Краснодарського краю², залізнична станція «Джерелиєвка»³ та ін.).

Для кавказького українства наслідки безпрецедентного навіть для ХХ ст. геноциду, супроводжуваного етноцидом і лігнвоцидом, – закономірно були катастрофічними. Історик І. Скибіцька, яку важко запідозрити в упередженості на користь свідомого українства (зокрема, з огляду на її критику громадського комітету «Кубань з Україною»), чітко резюмує: «У 1932 р. “українізація” була раптово припинена, змінившись жорсткою русифікацією. Політика Сталіна перевершила етнокультурну асиміляцію царської влади. У результаті український етнос змінив свою етнічну самосвідомість на російську»⁴. Отже, в 1932–1933 рр. остаточно реалізовано насильницьку зміну, знищення етноніма тамтешнього українського населення – на «хохлів», «малоросів», «носіїв малоруської говірки», «нащадків козаків», «руських», «перевертнів»⁵.

Сприйняття вцілою спільнотою чи її рештками самого факту й характеру репресивних дій щодо себе, їх належної політико-правової оцінки як злочину проти людства, а також адекватне визнання і проголошення спільнотою винуватців цих дій – має важливе значення не лише, власне, для встановлення винуватців і ступеня їхньої вини, а й для розуміння

¹ Хубова Д. Н. Голод 1932–1933 годов, рассказы очевидцев // Голод 1932–1933 годов: Сборник статей и документов / Под общей редакцией Ю. Н. Афанасьева. – М.: РГУ, 1995 (bibliotekar.ru/golodomor/index.htm).

² Атлас железных дорог СССР. Пассажирское сообщение / Ст. ред. В. Н. Белоглазова. – М.: ГУГК, 1982. – 188 с. – С. 82.

³ http://moscow-poezd.ru/map457847_0_0.htm.

⁴ Скибицкая И. М. «Кубань с Украиной»? или кто раскачивает политическую лодку сегодня // Кубань–Украина. Вопросы историко-культурного взаимодействия. – Краснодар, 2007. – Вып. 2. – С. 169–177.

⁵ Захарченко В. Г. Народные песни Кубани. – Вып. 2. Песни черноморских казаков / Центр нар. культуры Кубани; Сост., примеч. ст. В. Г. Захарченко. – Краснодар, 1997. – 586 с.

постгеноцидної сутності соціальної групи: збереження чи втрати нею ознак (а отже, і статусу) колективного суб'єкта права на самовизначення, а також права на належну компенсацію за геноцидні дії, аж до відновлення попереднього до геноциду становища. Тут потрібно наголосити, що визнання і специфічне сприйняття винуватців геноциду є характерним для всіх без винятку його жертв. Відомою всім залишається позиція вірмен і греків щодо Туреччини, яка не потребує зайвих коментарів. Так само для євреїв беззаперечною є вина державного апарату нацистської Німеччини за вчинення Голокосту, а також причетність до нього (чи принаймні злочинної бездіяльності) німецького народу. Так, після Голокосту все німецьке асоціювалося для євреїв із жахом нацизму. Тож навіть перше покоління ізраїльтян – вихідців з Німеччини відмовилося від будь-якого збереження німецькомовної спадщини, зокрема, їхні діти вже не знали ні німецької мови, ні культури; непотрібними стали й німецькі книжки, які продавалися в Ізраїлі за безцінь або й узагалі викидалися на смітник¹.

Сприйняття Голодомору українством, зокрема українством Кубані та Північного Кавказу, є дещо іншим. Асимільоване українське населення Кубані, так само як і мешканці свідомішої в національному сенсі Наддніпрянської України, визнають факт Голодомору і досить однозначно визначають приховані його причини та ідентифікують причетних до геноциду суб'єктів, зокрема і колективних. Так, на думку багатьох очевидців, якби в «чорноморських» станицях західних округів Кубані переважало неукраїнське населення, покарання голодом було б не настільки страшним. Визнається також, що війська Червоної армії закривали доступ передусім до україномовних козацьких станиць². Інші дослідники засвідчують надзвичайно напружені стосунки в усіх сферах суспільного життя (економічній, освітній, мовній) між постраждалими від голоду станичниками-українцями та прибулими на місце загиблих росіянами. Тут варто згадати статтю російського діяча Г. Померанца щодо змушування дітьми,

¹ *Найдич Л.* Новая алия сохраняет русский // Отечественные Записки. – 2005. – № 2.

² *Палий О.* Украинский взгляд из России // Новый мост. – 26.08.2008 (<http://most-dnepr.info/stories/interview/5895.htm>).

які були нащадками кубанських українців, своїх однолітків (з новоприбулих російських колоністів) до спілкування ще панівною тоді на Кубані українською мовою¹. Так само і стосунки між дорослими представниками корінного українського населення та приїжджих росіян характеризувались ворожістю, недовірою та відвертим протистоянням, яке не вщухло й станом на 1989 р.² Прикметно, що спланований характер Голодомору як геноциду передусім української спільноти Кубані визнають також і представники російського народу, які були очевидцями тих подій. Так, за спогадами матері Анатолія Долгальова, з дванадцяти тисяч жителів станиці Шкуринської в 1932–1933 рр. вмерло з голоду шість тисяч етнічних українців (козаків): «вимерли Корнієнки, Дриги, Сергієнки, Пилипенки...», натомість етнічні росіяни залишилися живими, оскільки отримували пайки та певну їжу³.

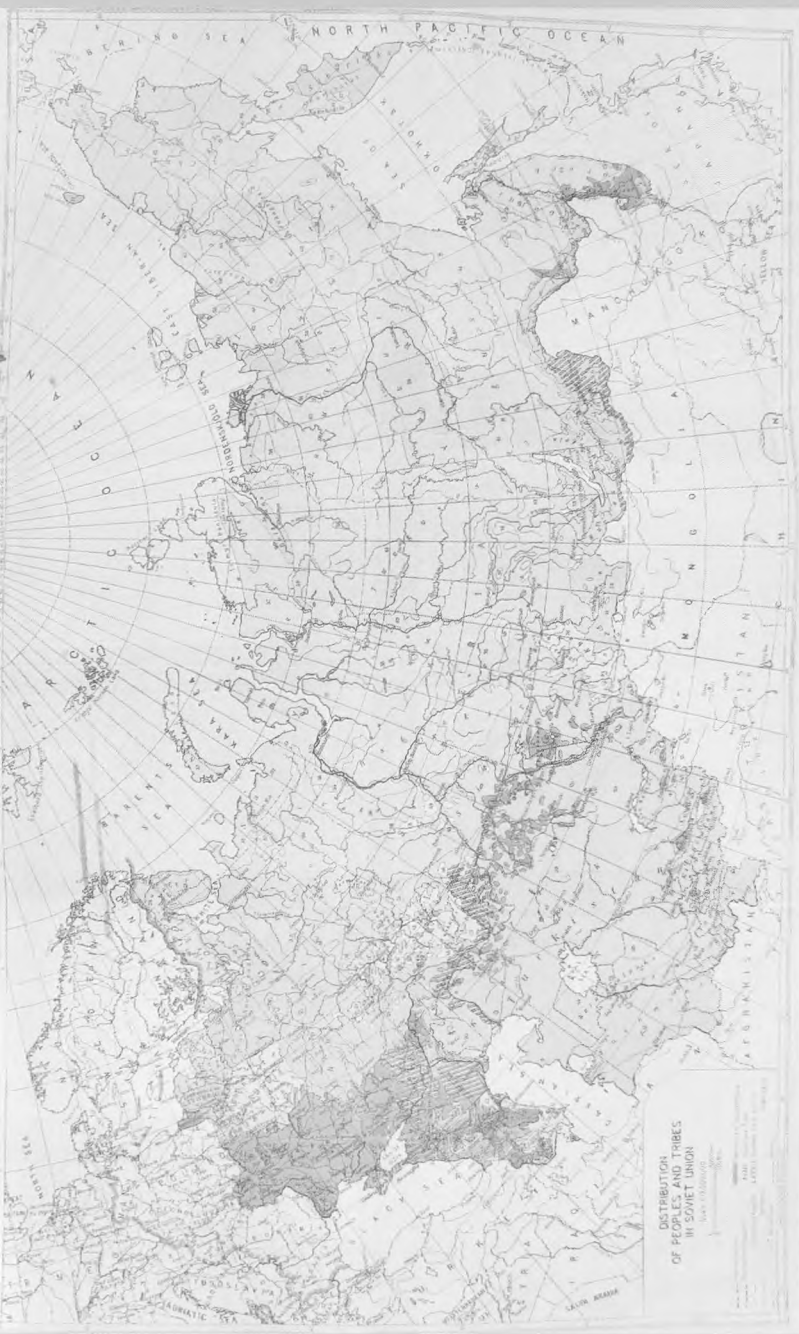
Нині все ще є реальним зібрати не просто спогади постраждалих мешканців, а насамперед свідчення, тобто відомості тільки і передусім про те, що постраждали знають зі свого власного досвіду. На жаль, перебування Кубані поза межами України, значний рівень асиміляції тамтешнього населення, а головне, сучасна державно-політична кон'юнктура в Росії є тими чинниками, які фактично унеможливають централізоване збирання свідчень про геноцид та офіційне розслідування трагедії української Кубані.

Характерно, що на відміну від асимільованих вірмен і греків сучасної Туреччини асимільоване українство Північного Кавказу певною мірою вбереглося від цілковитого злиття із російською більшістю. Російський науковець Д. Н. Ніколаєнко, аналізуючи кубанську статистику в етнографічних дослідженнях В. Кабузана, стверджує: знищення українського характеру регіону не призвело до негайної готовності кубанців розчинитися у складі великоросів, – а радше означало зміну належності цієї групи шляхом її входження (за збе-

¹ Померанц Г. Догматы полемики и этнический мир // Звезда. – 2003. – № 6.

² Хубова Д. Н. Голод 1932–1933 годов, рассказы очевидцев // Голод 1932–1933 годов: Сборник статей и документов / Под общей редакцией Ю. Н. Афанасьева. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 1995 (<http://bibliotekar.ru/golodomor/index.htm>).

³ Долгальов А. Голодомор – свідчення кубанського росіянина // <http://memorial.kiev.ua/content/view/536/149/>.

Distribution of peoples and tribes in Soviet Union // The Soviet Empire, prison house of nations and races: a study in genocide, discrimination, and abuse of power. - Washington, U.S.: Government Printing Office, 1958. - vi, 72 p., fold. map. - Series: Senate document; 85th Congress, No. 122

Бібліографічний опис - Курінний О. В. В самому аналітичному звіті зайдано штурциний голод в Україні, що стирциний загибель від 4,8 до 8 млн осіб. Згідно з мапою, основні жертви Голодомору в СРСР - українці, зокрема і козацтво Пону і Кубані

реження внутрішньої цілісності) до «росіян» як наднаціональної категорії, ідентичної в їхньому розумінні політону «радянські люди»¹.

Саме тому представники сучасної суспільно-політичної еліти й широкого загалу Росії так прагнуть остаточно асимілювати Кубань, ведуть мову про геноцид «козацтва», знищення «російської Вандеї»² – тобто роблять усе, щоб не лише закріпити сьогоденний стан асиміляції українства Кубані як суб'єкта самовизначення, а й екстраполювати такий стан на весь період колонізації Кубані, викреслюючи з дослідницьких і публіцистичних (значною мірою, шовіністичних) праць саму згадку про українців³. Радянський істеблішмент (влада, вчені, митці) тривалий час заперечував Голодомор українців як факт, цілковито оминаючи його увагою. А сучасні «науковці» Росії безапеляційно й категорично заперечують український характер населення західної Кубані та історичну належність чорноморського козацтва до українського етносу. Беззаперечна впродовж більш ніж ста років концепція належності населення Чорномор'я до українства визначається російськими «дослідниками» козацтва як «около-научная точка зрения, полностью отрицающая этническую, социальную, культурную и языковую самобытность кубанского казачества», яка «в корне неверна, ибо она совершенно не соответствует действительности»⁴. Зрозуміло, при цьому ні про етнографічні карти й статистичні дані мовного складу, ні про злочини Голодомору й етноциду – згортання українзації, ані, зрештою, про спалення україномовних книжок – не згадується.

Так само й російські державно-політичні діячі заперечують Голодомор як геноцид українців, підкреслюючи його загальносоюзний характер, а найбільш радикальні їхні представники –

¹ Николаенко Д. В. Логика принятия решений и освоения территорий // Сочинения. 3-е издание на CD-ROM. – СПб.: Амадеус, 2002 (<http://www.hiv-aids-epidemic.com.ua/past-0138.htm>).

² Широпаев А. А. Тюрма народа – Русский взгляд на Россию. – М.: ФЭРИ-В, 2001. – 144 с. – С. 106.

³ Див., наприклад: Бараниченко В. Е. Схватка над бездной: история кубанского казачества в контексте мировой истории: факты и версии. – Краснодар: Сов. Кубань, 1999. – 640 с.

⁴ Захарченко В. Г. Народные песни Кубани. – Вып. 2. Песни черноморских казаков / Центр нар. культуры Кубани; Сост., примеч. ст. В. Г. Захарченко. – Краснодар, 1997. – 586 с.

взагалі не визнають українців окремим народом. Це легко пояснити: допоки існує незалежна держава Україна та самостійний український народ, допоки на рівні світової спільноти зберігаються відомості про проживання в минулому на Північному Кавказі автохтонного українського населення, достатньо організованого для захисту своїх прав та політичних вимог, – доти потенційно зберігатиметься перспектива політичної відповідальності Росії за геноцид українського народу загалом і Кубані та Північного Кавказу зокрема.

З огляду на наведені статистичні дані й свідчення, Голодомор 1932–1933 рр. на Кубані й усьому Північному Кавказі, попри численні жертви серед інших народів, є геноцидом насамперед української більшості регіону, що супроводжувався етноцидом українського етносу та знищенням української мови (лінгвоцидом) і культури. Саме тому він повинен розглядатися невідривно від Голодомору як геноциду в Україні 1932–1933 рр., що зумовлює необхідність внесення відповідних змін до Закону України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні». У таких змінах можливим і бажаним є зазначення того, що Голодомор 1932–1933 рр. набув ознак геноциду української нації та українських національних меншин, що проживали на українських етнічних територіях поза межами УСРР.

Уціліле асимільоване українське населення Північного Кавказу й Кубані зберегло відчуття відособленості від титульної нації РСФРР та сучасної російської держави, яка санкціонувала геноцид і замовчує його дотепер, а також має чітке усвідомлення винних у злочині. Остання обставина залишає можливість ставити в майбутньому питання принаймні про політичну відповідальність Російської Федерації як правонаступниці СРСР та РСФРР за злочин геноциду, а також депортацію як злочин проти людства та за лінгвоцид й інші порушення колективних прав української меншини радянської Росії, індивідуальних прав та інтересів її представників. Така відповідальність може бути реалізована шляхом офіційного визнання Російською Федерацією Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом української нації, а також активних позитивних дій щодо усунення негативних наслідків геноциду, відродження української громади Кубані

й Північного Кавказу * та визнання за нею всього обсягу відповідних колективних прав людини: прав національних меншин і корінних народів, аж до права на самовизначення.

Oleksiy KURINNIY

THE NORTHERN CAUCASUS UKRAINIAN COMMUNITY AS AN OBJECT OF THE 1932–1933 HOLODOMOR

This study is dedicated to the problem of recognizing the famine in the Northern Caucasus in 1932–1933 as an act of deliberate genocide against the Ukrainian community in a certain region. According to ethnographic and linguistic research, surveys, and census data, the Kuban region was predominantly Ukrainian from the end of 17th century through 1937. Moreover, the ethnic Ukrainian population of the region was politically active and well-organized, and therefore mobilized not only towards the fulfillment of its cultural, educational and linguistic interests, but also towards the realization of its right to self-determination by reunification with Ukrainian state both in its national (1917–1919) and Soviet (1920th–1932) forms. The permanent character of such ethno-cultural claims and political intentions, as well as the rapid renaissance and development of Ukrainian minority in Northern Caucasus, were the reasons for the Soviet government's attempt to resolve the "Ukrainian question" in Russia in an unprecedentedly violent and criminal way, organizing the genocide as a complex combination of destructive actions (organized famine, mass deportation and repressions against the cultural elite) directed predominantly against the Ukrainian community of Kuban and Northern Caucasus even more distinctly than in Soviet Ukraine.

The crime of genocide was followed by illegal efforts to commit "lingvocide" and to annihilate the Ukrainian indigenous culture of the Northern Caucasus, especially in Kuban. Actions included

* Застосування засобів позитивного захисту до національної меншини, що зазнала геноциду, фактично визнають і навіть вимагають проросійські шовіністичні політичні сили України, зокрема, у контексті безпідставних звинувачень ними української держави у геноциді етнічних росіян України. Див.: *Баулін П.* Приказано уничтожить (Сокращение населения Украины произошло на 80 % за счет русских) // *Завтра*. – 16.03.2003. – № 12 (487) (<http://zavtra.ru/cgi/veil//data/zavtra/03/487/51.html>).

prohibiting the usage of Ukrainian language in public, banning it from literature and educational spheres as well as in common life, to renaming the traditional village toponyms, and even to large scale book-burnings of Ukrainian literature from nearby libraries in the spring of 1933. The evidence of these crimes against humanity, described in this research, illustrates the intentions of the governments of the USSR and Soviet Russia to destroy or disorganize the Ukrainian Northern Caucasus irredentist community as the subject of collective human rights, including the right to self-determination up to secession from Soviet Russia.

The final part of the study puts a special emphasis on the modern Russian public (scientific and cultural) effort to falsify the history of Kuban and the Northern Caucasus, by keeping silent about the Ukrainian colonization of Kuban and the numerical domination of ethnic Ukrainians (both Cossacks and peasants) in the region for over a century and a half.